

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»

Факультет/інститут **факультет психології**

Кафедра філософії, соціології та релігієзнавства

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Філософський аналіз сучасного мистецтва

Освітня програма ___бакалавра___

Спеціальність _будь-яка___

Галузь знань __будь-яка__

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 2 від “23” вересня 2020 р.

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Результати навчання (компетентності)
5. Організація навчання курсу
6. Система оцінювання курсу
7. Політика курсу
8. Рекомендована література

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Філософський аналіз сучасного мистецтва
Викладач (-і)	Возняк Степан Володимирович, кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії, соціології та релігієзнавства
Контактний телефон викладача	099-1940015
Е-mail викладача	stepanwozniak@gmail.com
Формат дисципліни	2. Цикл професійної підготовки. 2.1. Вибіркові дисципліни. 2.1.1. Дисципліни за вибором студента
Обсяг дисципліни	3 кредити ЄКТС, 90 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	http://www.d-learn.pu.if.ua
Консультації	Консультації проводяться відповідно до розкладу та графіку індивідуальних занять зі студентами
2. Анотація до курсу	
<p>Навчальна дисципліна «Філософський аналіз сучасного мистецтва» орієнтована на формування у слухачів вміння рефлексивно, критично та комплексно підходити до сучасного мистецтва не лише зі споживацьких позицій, але із усвідомленням місця та ролі останнього у світовій та вітчизняній культурі. У дисципліні також робиться змістовий акцент на рефлексивному та усвідомленому підході до формування власного естетичного смаку в його узгодженні з внутрішніми світоглядними позиціями та комунікативними орієнтирами.</p>	
3. Мета та цілі курсу	
<p>Мета навчальної дисципліни: філософсько-культурологічне осмислення мистецтва як світу специфічної реальності, що виникає завдяки творчій активності людини і виявляє сутність людського буття, а також – формування у слухачів курсу комплексних навичок багаторівневого філософського та культурологічного аналізу сучасного мистецтва як специфічного виразу особливостей буття сучасної людини.</p>	
<p>Завдання вивчення дисципліни</p> <p>У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен</p>	
<p>знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> • основні жанри, напрями, види сучасного мистецтва, а також – найбільш яскраві та «епохально»-впливові твори мистецтва сучасності; • базові підходи до розуміння мистецтва загалом, а також – класичні та сучасні методології естетичного та концептуально-філософського аналізу мистецтва; • новації початку ХХ століття – авангардизм і модернізм. принципи «Бог помер» і «дегуманізація мистецтва», антропологічні свідчення різних видів мистецтва; • місце, роль та особливості існування мистецтва у системі загальнолюдської культури із акцентом на специфіці сучасного мистецтва; • унікальну специфіку сучасного мистецтва у способах його існування та впливу: кіч, хепенінг, інсталяція, перформанс; • теоретичні та практичні особливості формування естетичного смаку • фактичний матеріал з історії культури і мистецтва, різні варіанти визначення мистецтва; • різні засади типології художньої образності, антропологічні засади типології; • проблематичність визнання сучасного мистецтва мистецтвом. 	
<p>вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ідентифікувати буденне і філософське розуміння мистецтва і розкривати філософсько-антропологічний зміст основних понять і актуальних проблем художньої культури; • встановлювати характерні параметри дитинства як особливої людської ситуації в ракурсі мистецьких напрямів та творів сучасності; 	

- формулювати парадокси становлення людини людиною;
- співвідносити власне існування із свідченнями мистецьких творів сучасності;
- розрізняти буденно-споживацький та філософсько-теоретичний підходи до розуміння мистецтва.

4. Результати навчання (компетентності)

- Здатність до рефлексивного критичного мислення, аналізу та синтезу, до усвідомлення у категоріально-концептуальному вимірі широкого кола світоглядних питань і актуальних проблем сучасності;
- здатність до опанування глибокими знаннями в галузі філософії та знаннями на межі предметних галузей, зокрема засвоєння основних концепцій, розуміння теоретичних і практичних проблем, методології історико-філософського дискурсу та сучасних парадигм у сфері філософії мистецтва; методологією, принципами та категоріями з досліджуваного наукового напрямку;
- здатність аналізувати сучасні соціально-політичні і духовні процеси та явища з позицій фундаментальних філософських принципів і знань, класичних та новітніх дослідницьких підходів, а також на основі відповідних загальнонаукових методів;
- концептуальні знання основних класичних та сучасних філософських концепцій та парадигм і суміжних галузей гуманітаристики та суспільних наук, методології історико-філософського дискурсу, з метою осмислення та розв'язання дослідницьких проблем;
- уміння планувати і виконувати самостійні наукові дослідження з філософії та дотичних міждисциплінарних напрямів на рівні останніх світових досягнень і дотриманням належної академічної доброчесності, критично аналізувати результати власних досліджень і результати інших дослідників у контексті усього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної проблеми;
- уміння інтегрувати зміст історико-філософських та соціально-філософських ідей у контекст осмислення та розв'язання актуальних теоретичних і практичних проблем сучасності і, зокрема, українського суспільства;
- уміння демонструвати спеціалізовані знання в межах певної філософської проблематики, сполучати системну обізнаність з відповідною спеціальною (науково-дослідницькою) літературою;
- навички культурно-просвітницької діяльності, спрямованої на популяризацію філософських знань і піднесення рівня філософської культури в сучасному світі.

5. Організація навчання курсу

Обсяг курсу

Вид заняття	Загальна кількість годин 90 /30 Кредитів 3 /1
Аудиторних	30
Лекції	12
Семінарські заняття / практичні / лабораторні	18
Самостійна робота	60
Аудиторних Всього	30
Лекції Всього	12
семінарські заняття / практичні / лабораторні Всього	18
самостійна робота Всього	60

Ознаки курсу

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибіркового
VI, VIII	Будь-яка	III, IV	Вибірковий

Тематика курсу

Тема, план	Форма заняття	Література	Завдання, год	Вага оцінки	Термін виконання
<p>Тема 1. Буденне і філософське розуміння мистецтва</p> <p>1. Буденний підхід до вивчення мистецтва. Специфіка буденної свідомості – установка на «саме собою зрозуміле». Підступність визнання будь-чого саме собою зрозумілим.</p> <p>2. Родо-видове визначення мистецтва: що постає родовою загальністю для розуміння мистецтва? Різні варіанти відповіді.</p> <p>3. Предметне і діяльнісне розуміння мистецтва. Опредметнення і розпредметнення як смислові виміри людської діяльності.</p> <p>4. Різні виміри феномену мистецтва. Антропологічне підґрунтя для розуміння.</p>	<p>2 години лекція,</p> <p>4 години семінарське заняття</p>	<p>1. Енциклопедія постмодернізму / за ред. Ч. Вінквіста та В. Тейлора ; [пер. з англ. В. Шовкун]; Наук. ред. пер. О. Шевченко. – К. : Вид.-во Соломії Павличко «Основи», 2003. – 503 с.</p> <p>2. Левченко О.Г. Філософсько-атропологічна рефлексія театру / О.Г. Левченко // Філософ. думка. – 2008. – N 5. – С. 64-79.</p> <p>3. Адорно Теодор. Теорія естетики / Теодор Адорно ; [пер. з нім. П.Таращук]. – Київ: Основи, 2002. – 518 с.</p> <p>4. Басин Е. Я. Семантическая философия искусства / Е. Я. Басин. – М. : Гуманитарий, 2012. – 348 с.</p> <p>5. Бахтин М. М. К методологии гуманитарных наук // Бахтин М. М. Эстетика словесного творчества. – М. : Искусство, 1979. – С. 361–373.</p>	<p>8 годин самостійно ї роботи (робота з текстами, ознайомлення з творами мистецтва, аналіз, підготовка до дискусії)</p>	5	1 тиждень навчання
<p>Тема 2. Мистецтво як фактор, що конститує людину</p> <p>1. Етапи становлення антропологічної проблематики. “Антропологічний поворот” у філософії. Проблема таємниці як антропологічні поняття.</p>	<p>2 години лекція,</p> <p>2 години семінарське заняття</p>	<p>1. Енциклопедія постмодернізму / за ред. Ч. Вінквіста та В. Тейлора ; [пер. з англ. В. Шовкун]; Наук. ред. пер. О. Шевченко. – К. : Вид.-во Соломії Павличко «Основи», 2003. – 503 с.</p> <p>2. Губман Б. Л. Западная философия культуры XX века / Б. Л. Губман. – Тверь : ЛЕАН, 1997. – 288 с.</p>	<p>8 годин самостійно ї роботи (робота з текстами, ознайомлення з творами мистецтва, аналіз, підготовка до дискусії)</p>	10	2-3 тиждень навчання

<p>2. Філософія, релігія, наука, мистецтво як форми і засоби становлення людини й її самосвідомості.</p> <p>3. Антропологічний та професійно-галузевий принципи осмислення мистецтва.</p> <p>4. Філософія мистецтва та естетика. Антропологія мистецтва.</p>		<p>3. Гадамер Г.- Г. Актуальность прекрасного / Г.- Г.Гадамер. – М.: Искусство, 1991. – 368 с.</p> <p>4. Габермас Ю. Філософський дискурс Модерну / Ю. Габермас ; [пер. з нім. В. М. Куплін]. – К. : Четверта хвиля, 2001. – 424 с.</p>			
<p>Тема 3. Феномен дитинства як мистецтво становлення людиною</p> <p>1. Специфіка дитинства у світлі природи та призначення людського буття у світі.</p> <p>2. Буттєвий зміст дитинства. Історична тенденція до збільшення періоду дорослішання: підстави та внутрішній смисл розсування вікових рамок дитинства.</p> <p>3. Метафізика дитинства. Екзистенційний смисл дитинства. Дитинство та його етос як етос свободи. Дитинство та людське життя як ціле.</p> <p>4. Гра як одне із центральних понять дитинства. Сутнісні характеристики гри:</p>	<p>2 години лекція, 2 години семінарське заняття</p>	<p>1. Лімонченко В. Феномен дитинства в світлі християнської антропології. – К. : Стилос, 2007. – С. 396–405.</p> <p>2. Выготский Л. С. Игра и ее роль в психическом развитии ребенка // Вопросы психологии. – 1966. – №6. – С.62– 76.</p> <p>3. Ариес Ф. Возрасты жизни / Ф. Ариес ; [пер. с франц. Ю. А. Асеев] // Философия и методология истории. – М. : Прогресс, 1977. – С.216–244.</p> <p>4. Казиник М. Тайны гениев / М. Казиник. – М. : Легейн, 2010. – 304 с.</p> <p>5. Адорно Теодор. Теорія естетики / Теодор Адорно ; [пер. з нім. П.Таращук]. – Київ: Основи, 2002. – 518 с.</p> <p>6. Басин Е. Я. Семантическая философия искусства / Е. Я. Басин. – М. : Гуманитарий, 2012. – 348 с.</p>	<p>8 годин самостійно ї роботи (робота з текстами, ознайомлення з творами мистецтва, аналіз, підготовка до дискусії)</p>	<p>5</p>	<p>4 тиждень навчання</p>

<p>самодіяльність, свобода, продуктивна уява. Місце гри у цілісності людського існування. 5. Міфологізм дитячого світу. Гра як сутнісна характеристика дитинства.</p>		<p>1. Адорно Теодор. Теорія естетики / Теодор Адорно ; [пер. з нім. П.Таращук]. – Київ: Основи, 2002. – 518 с. 2. Аверинцев С. Похвальное слово филологии. Предисловие Э. Ильенкова / С. Аверинцев // Юность. – 1969. – № 1. – С. 98–102. 3. Античная музыкальная эстетика. Памятники музыкальной и эстетической мысли / Вступ. статья А. Ф. Лосева. – М. : Музыкальное издательство, 1960. – 360 с. 4. Арто А. Театр и его двойник. Театр Серафима / А. Арто ; [пер. с фр. С. А. Исаев]. – М.: Мартис, 1993. – 192 с. 5. Бахтин М. М. К методологии гуманитарных наук // Бахтин М. М. Эстетика словесного творчества. – М. : Искусство, 1979. – С. 361–373. 6. Вакенродер В.-Г. Фантазии об искусстве /</p>	<p>12 годин самостійно ї роботи (робота з текстами, ознайомлення з творами мистецтва, аналіз, підготовка до дискусії)</p>	<p>10</p>	<p>5 тиждень навчання</p>
<p>Тема 4. Мистецтво як свідчення антропологічної ситуації 1. Філософське осмислення мистецтва у східній і західній традиціях. Мистецтво космічне і земне. Релігійний варіант розуміння сутності мистецтва. 2. Герменевтика як засіб розуміння мистецтва: Ф. Шлейермахер, М. Гайдеггер, Г.-Г. Гадамер. 3. Музика як безпосередній прояв світової волі. Філософський апофеоз музики. 4. Критика вульгарної буденності як принцип філософії життя Ф. Ніцше. 5. Розподіл мистецтва на види як наслідок багатоаспектності типів практики людини у сфері художнього опанування світу. 6. Суб'єктивно-психологічне й</p>	<p>2 години лекція, 2 години семінарське заняття</p>				

<p>онтологічне трактування природи музики. 7. Поняття слова і словесності. «Словесність» як інша назва літератури, усної та писемної творчості загалом.</p>		<p>В.-Г. Вакенродер. – М. : Искусство, 1977. – 263 с. 7. Гадамер Г.- Г. Актуальность прекрасного / Г.- Г.Гадамер. – М.: Искусство, 1991. – 368 с.</p>			
<p>Тема 5. Феномен сучасного мистецтва 1. Сучасний стан мистецтва у світлі антропологічних проблем. Випадіння мистецтва зі сфери освітньо-гуманітарних дисциплін. 2. Мистецтво і ідеологія. Різні види творчих практик. Проблема визволення мистецтва з тиску індустрії культури й ідеології. 3. Проблема масової свідомості і масового мистецтва. 4. Модерн і постмодерн. Симулякр як принцип постмодерного мистецтва. Проблематичність визнання сучасного мистецтва мистецтвом. 5. Сучасне мистецтво – часові та сутнісні межі поняття. 6. Новий образ мистецтва: актуальне мистецтво,</p>	<p>2 години лекція, 4 години семінарське заняття</p>	<p>1. Габермас Ю. Філософський дискурс Модерну / Ю. Габермас ; [пер. з нім. В. М. Куплін]. – К. : Четверта хвиля, 2001. – 424 с. 2. Енциклопедія постмодернізму / за ред. Ч. Вінквіста та В. Тейлора ; [пер. з англ. В. Шовкун]; Наук. ред. пер. О. Шевченко. – К. : Вид.-во Соломії Павличко «Основи», 2003. – 503 с. 3. Дианова В. М. Постмодернистская философия искусства: истоки и современность / В. М. Дианова. – СПб. : Петрополис, 1999. – 240 с. 4. Губман Б. Л. Западная философия культуры XX века / Б. Л. Губман. – Тверь : ЛЕАН, 1997. – 288 с. 5. Гвардини Р. Конец Нового времени / Р. Гвардини ; [пер. Т. Ю. Бородай] // Вопросы философии. – 1990. – № 4. – С. 127–163. 6. Вейдле В. Умирание искусства / В. Вейдле. – М. : Республика, 2001. – 447 с. 7. Вакенродер В.-Г. Фантазии об искусстве /</p>	<p>8 годин самостійно ї роботи (робота з текстами, ознайомлення з творами мистецтва, аналіз, підготовка до дискусії)</p>	<p>10</p>	<p>6 тиждень навчання</p>

<p>перформанси, інсталяції.</p> <p>Тема 6. Сучасний стан суспільства у світлі аналітики основних видів мистецтва</p> <p>1. Дегуманізація мистецтва як антропологічний симптом: різні смисли.</p> <p>2. Синтез мистецтва як естетичний принцип. Погляди на мистецтво В. Соловйова і їх трансформація у митців Срібного віку.</p> <p>3. Антропологічні свідчення образотворчого авангарду. Абстрактне мистецтво у світлі гегелівської концепції абстрактного. Різні образи митця-художника у людській історії.</p> <p>4. Сучасний стан музики у світлі антропологічних проблем. Випадіння музики зі сфери освітньо-гуманітарних дисциплін.</p> <p>5. Антропологічні свідчення образотворчого і словесних мистецтв.</p> <p>6. Сучасне театральне мистецтво у світлі антропології.</p>	<p>2 години лекція, 4 годин семінарських занять</p>	<p>В.-Г. Вакенродер. – М. : Искусство, 1977. – 263 с.</p> <p>1. Енциклопедія постмодернізму / за ред. Ч. Вінквіста та В. Тейлора ; [пер. з англ. В. Шовкун]; Наук. ред. пер. О. Шевченко. – К. : Вид.-во Соломії Павличко «Основи», 2003. – 503 с.</p> <p>2. Левченко О.Г. Філософсько-антропологічна рефлексія театру / О.Г. Левченко // Філософ. думка. – 2008. – N 5. – С. 64-79.</p> <p>3. Губман Б. Л. Западная философия культуры XX века / Б. Л. Губман. – Тверь : ЛЕАН, 1997. – 288 с.</p> <p>4. Вейдле В. Умирание искусства / В. Вейдле. – М. : Республика, 2001. – 447 с.</p> <p>5. Бахтин М. М. К методологии гуманитарных наук // Бахтин М. М. Эстетика словесного творчества. – М. : Искусство, 1979. – С. 361–373.</p> <p>6. Басин Е. Я. Семантическая философия искусства / Е. Я. Басин. – М. : Гуманитарий, 2012. – 348 с.</p> <p>7. Арто А. Театр и его двойник. Театр Серафима / А. Арто ; [пер. с фр. С. А. Исаев]. – М.: Мартис, 1993. – 192 с.</p>	<p>16 годин самостійної роботи (робота з текстами, ознайомлення з творами мистецтва, аналіз, підготовка до дискусії)</p>	<p>10</p>	<p>7-10 тиждень навчання</p>
---	---	--	--	-----------	------------------------------

6. Система оцінювання курсу	
Загальна система оцінювання курсу	Підготовка та участь у семінарських заняттях – 50 балів Творчі письмові роботи – 50 балів
Вимоги до письмової роботи	<ul style="list-style-type: none"> - Своєчасність виконання навчальних завдань; - Повний обсяг їх виконання; - Якість виконання навчальних завдань; - Самостійність виконання; - Творчий підхід у виконанні завдань; - Ініціативність у навчальній діяльності.
Семінарські заняття	Семінарське заняття має на меті активну усну спільну роботу із обробленим в рамках самостійної роботи матеріалом, і оцінюється за 5-ти бальною шкалою.
Умови допуску до підсумкового контролю	<ul style="list-style-type: none"> - Наявність виконаної у повному обсязі самостійної роботи - Написання творчих робіт - Присутність на усіх семінарських та лекційних заняттях
7. Політика курсу	
<p><u>Академічна доброчесність:</u> Очікується, що студенти будуть дотримуватися принципів академічної доброчесності, усвідомлюючи наслідки її порушення, що визначається Положенням про запобігання та виявлення плагіату у ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»</p> <p><u>Відвідування занять</u> Відвідування занять є необхідною складовою навчання. Очікується, що всі студенти відвідають лекції та практичні заняття курсу. Пропуски семінарських (практичних) занять відпрацьовуються в обов'язковому порядку. Студент зобов'язаний відпрацювати пропущене заняття протягом двох тижнів з дня пропуску заняття. За пропущені лекційні заняття без поважних причин в обсязі, що перевищує 10% від загальної кількості лекційних годин, які відведені на навчальну дисципліну відповідно до робочого навчального плану, керівник курсу віднімає 5 балів від підсумкового семестрового балу студента (п.5.1.2. Положення про порядок організації навчального процесу та оцінювання успішності студентів у ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»</p>	
8. Рекомендована література	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Аверинцев С. Похвальное слово филологии. Предисловие Э. Ильенкова / С. Аверинцев // Юность. – 1969. – № 1. – С. 98–102. – Режим доступа: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Literat/aver/pohv_sl.php 2. Адорно Теодор В. Философия новой музыки / Т. Адорно ; [пер. с нем. Б. Скуратов]. – М. : Логос, 2001. – 352 с. 1. Адорно Теодор. Теория эстетики / Теодор Адорно ; [пер. з нім. П.Таращук]. – Київ: Основи, 2002. – 518 с. 2. Античная музыкальная эстетика. Памятники музыкальной и эстетической мысли / Вступ. статья А. Ф. Лосева. – М. : Музыкальное издательство, 1960. – 360 с. 3. Ариес Ф. Возрасты жизни / Ф. Ариес ; [пер. с франц. Ю. А. Асеев] // Философия и методология истории. – М. : Прогресс, 1977. – С.216–244. 4. Выготский Л. С. Игра и ее роль в психическом развитии ребенка // Вопросы психологии. – 1966. – №6. – С.62– 76. 5. Арнонкур Николаус. Музыка языком звуков. Путь к новому пониманию музыки / Николаус Арнонкур ; [Электронный ресурс] // Режим доступа: http://royallib.com/book/arnonkur_nikolaus/muzika_yazikom_zvukov_put_k_novomu_ponimaniyu_muzyki.html 6. Арто А. Театр и его двойник. Театр Серафима / А. Арто ; [пер. с фр. С. А. Исаев]. – М.: Мартис, 1993. – 192 с. 	

7. Арьес Ф. Ребенок и семейная жизнь при старом порядке ; [пер. Я. Ю. Старцев, В.А. Бабинцев]. – Екатеринбург: Изд-во Урал. ун-та, 1999. – 415 с.
8. Бальтазар Г. У. Раскрытие музыкальной идеи. Опыт синтеза музыки / Г. У. Бальтазар; [пер. М. Кузнецова] // Богословие и музыка. Три речи о Моцарте. – М. : Библийско-богословский институт св. апостола Андрея, 2011. – С. 2–45.
9. Барт Карл. Вольфганг Амадей Моцарт / Карл Барт ; [пер. М. Паит] // Богословие и музыка. Три речи о Моцарте. – М. : Библийско-богословский институт св. апостола Андрея, 2011. – С. 46–77.
10. Басин Е. Я. Семантическая философия искусства / Е. Я. Басин. – М. : Гуманитарий, 2012. – 348 с.
11. Баткин Л. М. О некоторых условиях культурологического подхода / Л. М. Баткин // Античная культура и современная наука. – М. : Наука, 1985. – С. 303–312.
12. Бахтин М. М. К методологии гуманитарных наук // Бахтин М. М. Эстетика словесного творчества. – М. : Искусство, 1979. – С. 361–373.
13. Белый А. Смысл искусства / А. Белый. – Режим доступа : http://az.lib.ru/b/belyj_a/text_08_1907_simvolizm.shtml
14. Бердяев Н. А. Смысл истории / Н. А. Бердяев. – М. : Мысль, 1990. – 175 с.
15. Бердяев Н. Конец Ренессанса и кризис гуманизма. Разложение человеческого образа / Н. Бердяев // Бердяев Н. Смысл творчества. – Харьков: Фолио; М. : АСТ, 2002. – С. 529–543.
16. Бердяев Н. А. Кризис искусства. (Репринтное издание) / Н. А. Бердяев. – М.: СП Интерпринт, 1990. – 48 с. – Режим доступа: <http://predanie.ru/berdyaev-nikolay-aleksandrovich/book/94324-krizis-iskusstva/>
17. Биbihин В. Искусство и обновление мира по Эжену Ионеско. Писатель перед лицом перемен. / В. В. Биbihин // Самосознание искусства и культуры XX века. – М. – СПб. : Университетская книга, 2000. – С. 484–513.
18. Биbihин В. В. Общение без индивида / В. В. Биbihин // Загадка человеческого понимания. – М. : Политиздат, 1991. – С. 196–210.
19. Биbihин В. В. Общение до языка (детский лепет) / В. В. Биbihин // Диалектика общения: Гносеологические и мировоззренческие проблемы. – М. : Издательство ИФ АН СССР, 1987. – С.110–125.
20. Бодрийяр Ж. Эстетика иллюзий, эстетика утраты иллюзий [Электронный ресурс] / Ж. Бодрийяр ; [пер. с фр. А. Дугин]. – Режим доступа: <http://my.arcto.ru/public/9bodrial.htm>
21. Булгаков С.Н. Труп красоты. По поводу картин Пикассо // Соч. в 2 т. – М., 1993. – (Серия Из истории отечественной философской мысли»). – Т. 2; Избранные статьи / сост., подгот. текста, вступ. ст. и примеч. И.Б. Родянской. – 1993. – С. 527–545.
22. Бычков В. В., Маньковская Н. Б., Иванов В. В. Триалог: Живая эстетика и современная философия искусства. – М.: Прогресс-традиция, 2012. – 840 с.
23. Бычков В. В. Эстетическая аура бытия. Современная эстетика как наука и философия искусства / В. В. Бычков. – М.: Центр гуманитарных инициатив, 2016. – 784 с.
24. Бычков В.В. Эстетическая аура бытия. Метафизические основы предмета эстетики. – Режим доступа: <http://media.ls.urfu.ru/182/540/1200/1440/289/>
25. Вакенродер В.-Г. Фантазии об искусстве / В.-Г. Вакенродер. – М. : Искусство, 1977. – 263 с.
26. Вейдле В. Умирание искусства / В. Вейдле. – М. : Республика, 2001. – 447 с.
27. Вересаев В. В. Аполлон и Дионис (О Ницше) / В. В. Вересаев. – Режим доступу: http://royallib.com/book/veresaev_v/apollon_i_dionis_o_nitsshe.html
28. Вундт В. Фантазия как основа искусства / В.Вундт. – СПб. - М., 1914. – Режим доступа: <http://anthropology.ru/ru/edition/fantaziya-kak-osnova-iskusstva>
29. Выготский Л. С. Психология искусства / Л. С. Выготский. – Ростов н/Д: Феникс, 1998. – 480 с. – Режим доступа: <https://www.marxists.org/russkij/vygotsky/art/psychologia-iskusstva>
30. Габермас Ю. Філософський дискурс Модерну / Ю. Габермас ; [пер. з нім. В. М. Куплін]. – К. : Четверта хвиля, 2001. – 424 с.

31. Гадамер Г.- Г. Актуальность прекрасного / Г.-Г.Гадамер. – М.: Искусство, 1991. – 368 с.
32. Гадамер Г.-Г. Пути Хайдеггера: исследования позднего творчества / Г.-Г.Гадамер ; [пер. с нем. А. В. Лаврухин]. – Минск: ПроPILEI, 2007. – 240 с.
33. Гвардини Р. Конец Нового времени / Р. Гвардини ; [пер. Т. Ю. Бородай] // Вопросы философии. – 1990. – № 4. – С. 127–163.
34. Генис А. Вавилонская башня : Искусство настоящего времени [Электронный ресурс] / А. Генис // Иностранная литература. – 1996. – № 9. – Режим доступа: <http://magazines.russ.ru/inostran/1996/9/genis.html>
35. Гофман Э. Т. Кавалер Глюк / Э. Т. Гофман : [пер. з нім. Василь Білоцерківський]. – Режим доступа: <http://maysterni.com/publication.php?id=106053>
36. Гофман Э. Т. Крейсериана / Э. Т. Гофман ; [пер. с нем. П. Морозов]. – Режим доступа: <http://www.lib.ru/GOFMAN/krejsl1.txt>
37. Гофман Э.Т.А. Крейсериана. Необыкновенные страдания директора театра // Собр. Соч. в 6 тт., М., 1991, Т.1.
38. Гротовский Ежи. К Бедному театру. – Режим доступа: http://contemporarydance.ru/materials/texts/Grotowskiy-Towards_a_poor_theatre.html
39. Губман Б. Л. Западная философия культуры XX века / Б. Л. Губман. – Тверь : ЛЕАН, 1997. – 288 с.
40. Давыдов Глеб. Энди Уорхол – ничто / Глеб Давыдов. – Режим доступа : http://www.chaskor.ru/article/endi_uorhol - nichto_18945
41. Давыдов Ю. Искусство и элита / Ю. Давыдов. – М. : Искусство, 1966. – 344 с.
42. Дианова В. М. Постмодернистская философия искусства: истоки и современность / В. М. Дианова. – СПб. : Петрополис, 1999. – 240 с.
43. Енциклопедія постмодернізму / за ред. Ч. Вінквіста та В. Тейлора ; [пер. з англ. В. Шовкун]; Наук. ред. пер. О. Шевченко. – К. : Вид.-во Соломії Павличко «Основи», 2003. – 503 с.
44. Жуманова Рена. Дина Кирнарская. Всё лучшее рождается в провинции / Рена Жуманова. – Режим доступа: <https://www.proza.ru/2012/09/03/1388>
45. Иглтон Т. Долой искусство / Т. Иглтон // Логос. – 2015. – Т. 25. – № 4. – С. 211–216.
46. Ильенков Э. В. О «специфике» искусства / Э. В. Ильенков // Ильенков Э. В. Искусство и коммунистический идеал: Избранные статьи по философии и эстетике. – М. : Искусство, 1984. – С. 213 – 224. – Режим доступа : <http://caute.ru/ilyenkov/texts/iki/ars.html>
47. Искусство тормозит умирание (интервью с Софьей Губайдуллиной). Автор интервью – Дина Кирнарская. – Режим доступа: <http://www.composers.ru/arsnova-2006/arsnova-01-2006/104>
48. Каган М. С. Морфология искусства / М. С. Каган. – Л.: Искусство, 1972. – 440 с.
49. Казиник М. Тайны гениев / М. Казиник. – М. : Легейн, 2010. – 304 с.
50. Капустина Л.Б. Философия искусства как особая проблемная область культурологии // Studia culturae. Выпуск 3. Альманах «Studia culturae», №3. Санкт-Петербург : Санкт-Петербургское философское общество, 2002. – С.126-140. – Режим доступа : <http://anthropology.ru/ru/text/kapustina-lb/filosofiya-iskusstva-kak-osobaya-problemnaya-oblast-kulturologii>
51. Карельский А. Эрнст Теодор Амадей Гофман / А. Карельский // Гофман Э.Т.А. Собрание сочинений. В 6 т. Т.1. – М.: Худож.лит., 1991. – Режим доступа: <http://www.lib.ru/GOFMAN/etagog.txt> <http://www.lib.ru/GOFMAN/etagog.txt>
52. Кассирер Э. Натуралистическое и гуманистическое обоснование философии культуры / Э. Кассирер ; [пер. с нем. С. А. Ромашко] // Избранное. Опыт о человеке. – М. : Гардарика, 1998. – С. 155–182.
53. Кирнарская Д. Об изменении структуры музыкального образования / Д. Кирнарская // Музыкальное образование в контексте культуры: вопросы теории, истории, методологии: Сб. статей, ред. Л.Дьячкова. – М. : Музиздат, 1994. – С. 56–62.

54. Кирнарская Д. Проблемы современного музыкального образования с позиций возрастной психологии / Д. Кирнарская // Проблемы детского музыкального воспитания: Сб. статей, ред. Ю Бычкова. – М. : Музиздат, 1994. – С. 112–117.
55. Клюев Александр. Музыка как модель мироздания / Александр Клюев // Мысль. Ежегодник Санкт-Петербургского философского общества. № 4. – СПб., 2000. – С. 134–144.
56. Клюев Александр. Музыка: путь к Абсолюту/ Александр Клюев. – СПб.: Алетейя, 2015. – 92 с.
57. Клюев Александр. Музыкотерапия: путь к Гармонии / Александр Клюев // Альманах кафедры эстетики и философии культуры СПбГУ. № 2. – СПб.: Изд-во С.-Петербургского философского общества, 2007. – С. 318–324.
58. Клюев Александр. О терапевтическом воздействии музыки на человека / Александр Клюев // Терапевтическое воздействие посредством различных видов искусств как одно из важнейших направлений в программе здоровьесбережения нации: Материалы международного саммита 22-27 сентября 2013 г. – Белгород: БГИИК, 2013. – С. 67–71.
59. Кон И. С. Ребенок и общество: (Историко-этнографическая перспектива). – М. : Наука, 1988. – 270 с.
60. Кудрявцев Т. В. Культурно-исторические истоки развитого детства. Детство – зеркало или зазеркалье культуры // Режим доступа: <http://www.tovievich.ru>
61. Кудрявцев Т. В. Культурно-исторический статус детства: эскиз нового понимания // Режим доступа: <http://www.tovievich.ru>
62. Кудрявцев Т. В. Культурно-исторические истоки развитого детства: как и почему возникло детство // Режим доступа: <http://www.tovievich.ru>
63. Левченко О.Г. Філософсько-атропологічна рефлексія театру / О.Г. Левченко // Філософ. думка. – 2008. – N 5. – С. 64-79.
64. Лімонченко В. Феномен дитинства в світлі християнської антропології / В. Лімонченко // Філософсько-антропологічні студії*2008. Філософська антропологія та сучасність (пам'яті В. Г. Табачковського). – К. : Стилос, 2007. – С. 396–405.
65. Померанц Г. Три модели познания / Г. Померанц // Померанц Г. Выход из транса. – М. : Юрист, 1995. – С.41–53. – (Лики культуры).
66. Соловейчик С. Педагогика для всех: Книга для будущих родителей. – М. : Детская литература, 1989. – 367 с.
67. Толстых В. И. Искусство / В. И. Толстых // Новая философская энциклопедия: В 4 т. / Ин-т философии РАН, Нац. общ.-науч. фонд, Научно-ред. совет: предс. В. С. Стёпин, заместители предс. А. А. Гусейнов, Г. Ю. Семигин, уч. секр. А. П. Огурцов. – Режим доступа: <https://iphlib.ru/greenstone3/library/collection/newphilenc/document/HASH0124a45b27a14302d1c56924>
68. Чавчанидзе Д. Романтический мир Эрнста Теодора Амадея Гофмана / Д. Чавчанидзе. – Режим доступа: <http://www.lib.ru/GOFMAN/mirgofm.txt>
69. Чередниченко Т. Стаття о Владимире Мартынове из книги «Конец времени композиторов» / Т. Чередниченко. – Режим доступа: <http://www.rp-net.ru/book/OurAutors/martynov/cherednichenko.php>
70. Что такое искусство? Круглый стол // Философский журнал. – 2016. – Т. 9. № 4. – С. 18–47.

Викладач Возняк Степан Володимирович